

Яковчук О. В.,
кандидат географічних наук, доцент,
декан факультету географії, історії та туризму
Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародний економіко-
гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»
м. Рівне

Белянінова Т. А.,
учениця 10-Б класу КЗ «Золочівський ліцей №3 Золочівської селищної
ради» м. Золочів, Харківської області,
переможниця II Етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-
дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук Харківської
області

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ РОЗРОБКИ КРАЄЗНАВЧИХ ТУРИСТИЧНИХ МАРШРУТІВ ДЛЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Найкращим підходом до навчання є поєднання теорії та практики, саме тоді людина не тільки запам'ятовує найбільшу кількість інформації, а ще й здатна застосовувати отримані знання надалі на практиці, у повсякденному житті. Саме цим і є краєзнавчий туризм. Подорожуючи, люди бачать все на власні очі, через це їм легше та краще вдається матеріалізувати якісь речі: текст у книжці з «Харківщинознавства» перестає бути тільки сукупністю слів, його починають доповнювати образи з подорожі, враження після неї... Діти – це майбутнє нашої країни, саме тому я хочу, щоб в Україні були створені найкращі умови для їхнього розвитку, пізнання та розкриття себе. Одним з кроків до цієї мети є розвиток краєзнавчого туризму в усіх школах України.

Вивчення свого рідного краю, його історії було важливим завжди, але зараз це потрібно як ніколи. Варто не тільки знати та досліджувати свій край, а й збирати інформацію про нього, зберігати її та вміти правильно використовувати.

Краєзнавство («край» (місцевість, територія), «знавство» (знання)) – одна із найпоширеніших форм комплексного вивчення окремих регіонів, місцевостей, малих територій в певній країні, тому що в її основі лежить інтерес людини до свого краю, його природи, історії, старожитностей, побуту та звичаїв своїх земляків [1].

Усі попередні дефініції терміна «краєзнавство» характеризують його з різних сторін, відповідно й методи дослідження цих аспектів будуть різні. Тому для зручності умовно краєзнавство можна поділити на три види: 1. природничо-географічне(географічне положення, природні умови, флора та фауна); 2. історико-культурне(пам'ятки, історичні події); 3. туристичне(дослідження краєзнавства з метою туризму).

Варто зауважити, що ці види є нерозривно взаємопов'язані, тому не можна досліджувати певну місцевість тільки з одного аспекту, повністю відокремившись від інших. Цей поділ створений навпаки для того, щоб краще можна було систематизувати результати дослідження та детальніше прослідкувати взаємозв'язок між видами та їхній вплив одне на одного.

Щодо функцій краєзнавства: воно сприяє соціальному, економічному та культурному розвитку краю; охороні та раціональному використанню природних багатств і культурної спадщини краю; поширенню краєзнавчих знань для досягнення освітніх, пізнавальних і виховних цілей; формуванню національної самосвідомості, вихованню поважного ставлення до історії та культури краю; розвитку творчих здібностей на базі традицій народного та професійного мистецтва [8].

У роботі з підлітками краєзнавство допомагає сформувати у них національну свідомість, виховати патріотизм. Учителі зі свого боку мають сприяти появі в учнів зацікавленості до дослідження різних видів джерел краєзнавства, під час роботи з якими вони вчаться обробляти та систематизувати отриману з них інформацію.

На стику туризму та краєзнавства виникла така синтетична наука як краєзнавчий туризм. Краєзнавчий туризм – це подорожі, походи, поїздки, організовані з метою ознайомлення з природою, історією та культурою певного краю (певної місцевості).

Роботу з розробки краєзнавчого маршруту можна поділити на декілька етапів: збір інформації про район походу, розробка маршруту, розрахунок часу, тестовий обхід маршруту та оформлення документації. Зі свого боку розробка маршруту поділяється на такі етапи: відбір об'єктів, визначення порядку відвідування об'єктів, місць відпочинку та ночівлі, будування маршруту на карті.

Розробка маршруту розпочинається з відбору об'єктів з урахуванням наявної мережі шляхів сполучення та бажаної тривалості туру. При цьому послуговуються такими критеріями, як відповідність об'єктів

меті походу, пізнавальна цінність об'єктів, транспортна доступність, забезпеченість туристичною інфраструктурою. Потім визначається порядок відвідування об'єктів відповідно до їхнього розміщення та потрібного виду маршруту(кільцевого, лінійного, радіального чи комбінованого).

Пропонуємо такі інноваційні підходи до відбору краєзнавчо цінних об'єктів при плануванні туристичного маршруту для учнівської молоді (в умовних балах).

1) Значимість: місцевого значення (1), регіонального значення (2), державного значення (3).

2) Функціональність: тільки рекреаційна (1), виховна і рекреаційна (2), рекреаційна, виховна і пізнавальна (3).

3) Доступність: доступна тільки пішоходам (1), доступна для пішоходів і для всіх видів транспорту (2), доступна для пішоходів, усіх видів транспорту і людей з особливими потребами (3).

4) Облаштованість: тривалий час пам'ятка не доглядається, частково або повністю зруйнована, майже відсутні відвідувачі (1), час від часу пам'ятка доглядається, наближається до стадії занепаду, мала кількість відвідувачів (2), регулярно пам'ятка доглядається, є постійні відвідувачі, поблизу пам'ятки або в ній, за можливості, надаються послуги (3).

5) Інформаційність: мала кількість інформації: стенди, інформація з державного реєстру (1), середня кількість інформації: стенди, інформація з реєстру, Вікіпедії, фотографії в Інтернет (2), велика кількість інформації: стенди, інформація в реєстрі, Вікіпедії, у Гугл картах, фотографії в інтернеті, статті/ролики і ЗМІ (3).

Результатом розробки маршруту є його картосхема. На ній умовною лінією наноситься шлях руху туристичної групи із зазначенням напрямку та способу пресування – автобусом чи іншим видом транспорту. Цей шлях прокладається по наявних транспортних шлях через об'єкти, різнокольоровими секторами позначаються основні послуги, що надаються в тому чи іншому місці призначення [6].

Програма маршруту – це щоденний розпорядок усіх заходів, що забезпечує туристичне підприємство та які включені у вартість поїздки. Вони, насамперед, повинні задовольняти такі базові потреби подорожуючих, як сон та їжа. Тому до програми, насамперед, включаються послуги розміщення і харчування. Задоволення цих потреб має певний циклічний характер, який формує добовий режим

туриста. Нічний час відводиться для сну, на що витрачається не менше 8-ми годин, а впродовж дня забезпечується триразове харчування: сніданок – 30 хв., обід – 60 хв., вечеря – 45 хв [6].

Тестовий обхід маршруту – це попереднє проходження маршруту організаторами майбутнього походу для того, щоб вдосконалити його, підготувати місця для ночівлі та відпочинку тощо.

Визначено, що основними поняттями дослідження є краєзнавчий туризм, маршрут туру. Умовно виділено 3 види краєзнавства: природничо-географічне; історико-культурне; туристичне.

Визначено, що основними функціями краєзнавства та краєзнавчого туризму є освітня, соціальна, культурна, виховна. Розробку маршруту туру розбито на 6 етапів: збір інформації про район туру, відбір об'єктів, визначення порядку відвідування об'єктів, місць відпочинку та ночівлі, побудова маршруту на карті, розрахунок часу, тестовий обхід маршруту.

Література:

1. Домбровська С.М. Опорний конспект лекцій з курсу «Краєзнавство, країнознавство та географія туризму» для студентів всіх форм навчання напряму підготовки 242 «Туризм». Харків: НУЦЗУ, 2019. 319 с. URL: <http://nnvc.nuczu.edu.ua/images/topmenu/kafedry/kafedra-menedzhmenta/Interactivnij-kompleks/KKGT/Method-1.pdf>.

2. Король О.Д. Організація екскурсійних послуг у туризмі. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2016. 144 с. URL: https://tourlib.net/books_ukr/korol-ekskurs3-1.htm

3. Любіцева О.О. Методика розробки турів: навч. посіб.. Київ: Альтерпрес, 2003. 104 с. – URL: https://tourlib.net/books_ukr/lubiceva_mrt.htm

4. Олішевська Ю.А. Шкільне географічне краєзнавство. Навчальний посібник. Київ: «ФОП Кравченко». 175 с. URL: https://geo.knu.ua/wp-content/uploads/2021/06/olichavska_geograf_krainoznavstvo.pdf.

5. Туристичний кластер Харківщини: монографія / Колектив авторів, гол. ред. О. В. Яковчук. Харків: ФОП Панов А. М., 2019. 432 с.